

ประเภทภูมิปัญญาด้าน ช่าง สล่ำ

ชื่อภูมิปัญญา ผ้าทอพื้นเมืองเวียงสา

บทนำ/ความสำคัญของภูมิปัญญา

เรื่องการทอผ้าของคนพื้นเมืองเวียงสา ที่ใช้เทคนิคการทอหรือการพุ่งด้าย เส้นขวางสลับเส้นยืน ซึ่งมีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวมาตั้งแต่โบราณ ซึ่งไม่มีการจดยละเอียด หรือจดหมายเหตุอื่น ๆ แต่คงเหลือเป็นภาพจิตรกรรมตามวัดต่าง ๆ ในท้องถิ่นหลงเหลืออยู่ ตามคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ และการออกไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ได้มีโอกาสคุ้นเคยค้นหาหลักฐาน มาประกอบ เช่น อุปกรณ์ วัสดุ ที่ใช้ในการทอผ้า และผ้าเก่าตามชนิด ขนาด และประโยชน์ในการใช้สอย ผ้าโครงของคนพื้นเมือง หรือตามหมู่บ้านต่าง ๆ ก็มีหลากหลาย แบ่งได้ตามชนชาติ ผู้คนที่พบก็มีคนเมือง คือคนญวน หรือโยนก เชียงแสน และพวกดั้งเดิมชาวเกว๋ม ที่รักสงบ คือพวกถิ่น หรือ ลัวะ ขมุ สำหรับลื้อ และ ลาว ได้อพยพเข้ามาในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ จากหัวเมืองฝ่ายเหนือ หรือตอนบนของอาณาจักร หลักค้ำนันทบุรีศรีนครน่าน ในสมัยของเจ้าฟ้าอัครวรปัญญา เจ้าผู้ครองนครน่าน แต่สำหรับชาวไทลื้อเป็นผู้มีฝีมือในการทอผ้าเก่งและขยัน ประจวบกับสิ่งแปลกใหม่ได้ทะลักเข้ามาสู่เมืองน่านในสมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้เกิดการติดต่อค้าขาย จากหัวเมืองใหญ่ เช่น เชียงใหม่ กรุงเทพฯ ฯ และจากทางพม่า โดยพวกชาวฮ่อและเงี้ยว นำวัสดุพวกเส้นใยสิ่งทอผ้าเข้ามามีบทบาทมากมายหลากหลายชนิด เช่น ดิ้นเงิน ดิ้นทอง ผ้ายต่าง ๆ

วัสดุที่ใช้

วัตถุดิบเส้นด้าย สิ่งทอ ของพื้นบ้านชาวเวียงสา พอจะรวบรวมได้ ประเภทใช้สอย และเป็นเครื่องนุ่งห่ม

1. ประเภทใช้สอย ใช้ผ้าเช็ด ผ้าผาด ผ้าห้ว (ผ้าขาวม้า) ถูย้อม ผ้าหลบ (ผ้าปู) ผ้านั้น (ผ้ามัน) ผ้าสว้ายแห้ง (สไบ) ผ้าสีแจ่ง (ผ้าเช็ดหน้า) ผ้าม้อย (ผ้านุ่งผู้ชาย) ผ้าห่ม โดยปกติพื้นบ้านจะใช้สีย้อมตามธรรมชาติ เช่น ถ่านไฟ เปลือกไฟ ดินสี ครั่ง หมากและต้นไม้ ในสมัยโบราณจะทอผ้าออกใช้ 2 สี คือ สีดำ สีขาว สลับกันไปเป็นสีพื้น

2. ประเภทเครื่องนุ่งห่ม อันประกอบด้วย กางเกง เสื้อของผู้ชาย จะเป็นแบบพื้นเมือง กางเกงหัวโล่ง แบบชนิดชายยาวเพียงหน้าแข้ง เรียกว่า (เดี่ยวสะเดอ) สำหรับเสื้อของผู้ชาย โดยทั่วไปจะเป็นเสื้อแขนยาวคอกลม ไม่มีริ้วไหล่ ประกอบด้วย 2 สี คือ สีขาว ดำ มีกระเป๋ หรือไม่มีก็ได้ จะตัดเย็บด้วยมือ เรียกว่า เสื้อคอเฮง

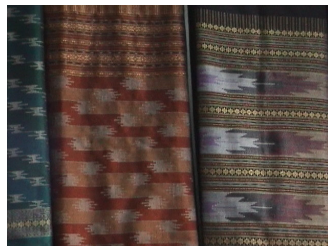
สำหรับผู้หญิง จะนุ่งผ้าซิ่น สวมเสื้อคอกลม แขนสามส่วน โดยใช้ผ้าสว้ายแห้ง ในโอกาสพิธีงานสำคัญ แต่ถ้าเป็นการส่วนตัว หรือปกติตามบ้านเรือนอาศัย ก็จะแยกแยะใช้ชุดสวย เช่นการสวมเสื้อไม่มีแขน เรียกว่า เสื้อปีกหีน นุ่งซิ่นพื้นธรรมดาไม่มีด้น หรือลวดลายมากนัก เช่น ซิ่นตาเงิน หรือซิ่นม่าน

ถ้าเป็นงานสำคัญ ก็ใช้ซิ่นที่มีความงดงาม เช่น ซิ่น ดิ้นต่อ (ซิ่นดินจก) ซิ่นป่อง ซิ่นม่าน ซิ่นผ้าดิบ สวมเสื้อแขนสามส่วนคอกลม พาดด้วยผ้าสว้ายแห้ง แถบผมเหน็บด้วยดอกไม้ ตามฤดูกาล เช่น ดอกเอื้อง ดอกกระดังงา ดอกตาเหิน เป็นดอกไม้พื้นบ้านของเวียงสา

นับว่าเป็นภูมิปัญญาปัญญาของคนพื้นบ้านเวียงสา และควรมีการอนุรักษ์การทอผ้าพื้นเมืองต่อไป

ประโยชน์ที่ท้องถิ่นได้รับ

1. อนุรักษ์การทอผ้าพื้นเมือง
2. เป็นการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี
3. ได้ผ้าที่เป็นเอกลักษณ์มาสวมใส่

แหล่งข้อมูล

นายญาณ สองเมืองแก่น

บ้านเลขที่ 184 หมู่ 4 บ้านบุญยืน ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

☎ 054 – 782057